

доцент кафедри англійської філології, кандидат філологічних наук
Остапчук Тетяна Павлівна,

e-mail: tat_ostap@ukr.net

ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

КОНЦЕПЦІЯ І ПЛАН КУРСУ (2016-2017 навч.рік)

Метою вивчення навчальної дисципліни є:

- навчити студентів сприймати та інтерпретувати літературні явища в національному, регіональному та світовому контекстах та у широкому контексті культури;
- сформувати у студентів такі особисті якості і властивості, які дозволяють виконувати компаративістичний аналіз літературних, мистецьких та культурних явищ в інтернаціональному контексті;
- розвивати у студентів знання, вміння, навички у використанні компаративістичної методології.

Завдання курсу:

- розкрити особливості порівняльного літературознавства як науки, визначити її предмет, завдання, структуру, взаємини із суміжними галузями;
- ознайомити студентів з еволюційними етапами розвитку порівняльного літературознавства;
- навчити студентів застосовувати порівняльно-історичний та порівняльно-типологічний підходи до аналізу літературних текстів;
- визначити особливості вивчення перекладу як форми міжлітературних взаємин;
- сформувати вміння проводити дослідження на тематичному, генологічному рівнях та на рівні літературних стилів і напрямів;
- узагальнити відомості з теорії інтертекстуальності та її специфіки щодо застосування у порівняльному дослідженні літератур;
- окреслити міждисциплінарні підходи до літератури та її контекстів;
- проаналізувати культурологічну проблематику постколоніальних студій в порівняльному літературознавстві;
- опрацювати основні положення літературної етноімагології.

Після завершення курсу студенти повинні знати:

- основні положення компаративістичної теорії та її сучасних трансформацій (таких як літературні зв'язки та впливи, аналогії і розбіжності в галузі тематики і проблематики, типологія літературних напрямів і жанрів, національне й інтернаціональне, імагологія тощо);
- термінологічний апарат сучасного порівняльного літературознавства.

Після завершення курсу студенти повинні вміти:

- застосовувати різноманітні компаративістичні методи до аналізу художніх творів з позиції зіставлення еволюційних тенденцій різних національних літератур і культур;
- вміти самостійно виходити на ширші зіставні аспекти, як-то «література й інші мистецтва», «література і фольклор», «література та історія», «чоловіче і жіноче письмо» тощо.

1. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Порівняльно-історичне літературознавство.

Тема 1. Порівняльне літературознавство як наука. Предмет порівняльного літературознавства. Структура, завдання і статус компаративістики. Взаємини із суміжними галузями. Гуманітарні виміри наукової дисципліни. Огляд навчальних видань.

Тема 2. Еволюційні етапи порівняльного літературознавства. Передісторія літературної компаративістики. Міфологічна школа. Теорія наслідування. Антропологічна теорія. Культурно-історична школа. Компаративні зацікавлення І.Франка. Методологічні виклики компаративістики ХХ ст.. Розвиток порівняльних студій в Україні.

Тема 3. Порівняльно-історичний (генетико-контактний) підхід. Генетичний (генеалогічний) метод. Контактологічний метод. Зовнішні зв'язки. Внутрішні контакти: категорія впливу. Внутрішні контакти: рецепція – комунікація – традиція. Принципи дослідження між літературних зв'язків.

Тема 4. Переклад як форма міжлітературних взаємин. Переклад і його різновиди. Критерії точності і творчого самовираження інтерпретатора. Проблеми тлумачення поетичного тексту. Тисячоліття українського перекладу.

Змістовий модуль 2. Порівняльно-типологічне літературознавство.

Тема 1. Порівняльно-типологічний (зіставний) підхід. Історичні етапи зіставної методики. Паралельне зіставлення – контекстуальний аналіз – типологічне вивчення. Відношення між генеалогією і типологією. Структуральні засади типології. Порівняльна поетика. Синхроністична типологія Д.Дюришина. Діахронічні аспекти типології.

Тема 2. Тематичний рівень компаративістики. Проблеми тематичної історіографії та класифікації. Архетипна/ міфологічна критика. Між типологією і феноменологією. Традиційні сюжети та образи. Мотив – сюжет. Риторичність образного мовлення. Наратологічні аспекти тематології. Явище екстраполяції в тематології.

Тема 3. Компаративна генологія. Розвиток жанрової системи. Історичні трансформації жанрів. Процеси жанрової диференціації. Жанрова дифузія. Теоретична та історична генологія. Теорія родинної подібності і теорія прототипів. Прагматичний (інтерпретаційний) підхід. Порівняльні аспекти національних жанрових систем.

Тема 4. Рівень літературних стилів і напрямів. Моделювання стилю. Типологія стильового напрямку. Циклічні та лінійні концепції стильової еволюції. Проблеми порівняльної типології стилів. Інтерпретація та реінтерпретація стилю.

Змістовий модуль 3. Розвиток компаративних студій з другої половини 20-ого століття.

Тема 1. Концепція інтертекстуальності в компаративістиці. Становлення категорії інтертекстуальності. Типи між текстової взаємодії. Форми інтертекстуальності. Палімпсестові будова тексту. Історичні форми міжтекстовості. Постмодерний текст як поле інтертекстуальної гри.

Тема 2. Міждисциплінарні підходи до літератури та її контекстів. Компаративістика на міждисциплінарному перехресті. Інтермедіальність – література серед інших мистецтв. Мистецтво та інші сфери духовної культури. Культуральні студії. «Глобальне село».

Тема 3. Культурологічна проблематика постколоніальних студій. Феномен постколоніального письменства. Канон постколоніальних студій. Розмежування дискурсів. Міленарні міфи і постколоніальна реальність. Історична відносність і культуральна продуктивність понять. Ідентичність особи і літератури. Перформативні аспекти національного письменства.

Тема 4. Літературна етноімагологія. Імагологія як мультидисциплінарна спеціалізація літературної компаративістики. Проблема національного характеру і національний образ світу. Національні стереотипи в дискурсивному освітленні. Естетизація екзотичного. Між полюсами «свого» і «чужого». Література прикордоння. Україна в рецепції Заходу і Сходу.

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання орієнтовані на самостійне практичне застосування сучасної літературознавчої імагологічної теорії до інтерпретації художніх текстів та текстів культури з позиції включення «Іншого». Під «Іншим» розуміємо інонаціональні образи в національній літературі тієї чи іншої країни. Наприклад, темою проекту може стати одна з наступних:

- «Образи українців у сучасній американській прозі»,
- «Образи поляків в українській літературній традиції»,
- «Образи українців в російській літературі та культурі кінця ХХ століття» тощо.

Проект оформлюється у вигляді Power Point презентації, яка пропонується до виступу та обговорення на двох останніх лекціях, та тексту (формат Microsoft Word, А-4, кегль 14, інтервал 1,5, кількість сторінок 15-17), який здається на перевірку викладачеві.

Методи навчання

Словесні методи навчання. Розповідь — це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форми розкриття навчального матеріалу.

Пояснення — вербальний метод навчання, який передбачає розкриття сутності певного явища, процесу, закону. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду.

Лекція — це метод навчання, який передбачає розкриття у словесній формі сутності явищ, наукових понять, процесів, які знаходяться між собою в логічному зв'язку, об'єднані загальною темою.

Висока ефективність навчання неможлива без широкого **використання наочних методів**. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання.

Наочні методи передбачають, передусім, використання демонстрації та ілюстрації.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їхньому натуральному вигляді, в динаміці.

Ілюстрація — метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (фотографії, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Практичні методи навчання. Спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання. Вони сприяють формуванню умінь і навичок, логічному завершенню ланки пізнавального процесу стосовно конкретного розділу, теми.

Практична робота спрямована на застосування набутих знань у розв'язанні практичних завдань.

Методи контролю

Контроль за оволодінням студентами матеріалом курсу здійснюється шляхом усного опитування на семінарських заняттях, письмового опитування за деякими лекційними темами (тести на знання спеціальної термінології) та оцінювання письмових робіт, виконаних самостійно. Підсумкова форма контролю — **іспит**.

Іспит з курсу “Порівняльне літературознавство” виставляється на основі рейтингових балів, набраних студентом протягом триместру, з урахуванням підсумкової творчої роботи, а також усного опитування студента за поданими нижче питаннями:

1. Порівняльне літературознавство як наука. Предмет порівняльного літературознавства. Структура, завдання і статус компаративістики. Взаємини із суміжними галузями.
2. Еволюційні етапи порівняльного літературознавства. Передісторія літературної компаративістики. Міфологічна школа. Теорія наслідування. Антропологічна теорія. Культурно-історична школа.
3. Методологічні виклики компаративістики ХХ ст.
4. Розвиток порівняльних студій в Україні, Німеччині, Америці, Канаді.
5. Порівняльно-історичний (генетико-контактний) підхід. Генетичний (генеалогічний) метод. Контактологічний метод.
6. Зовнішні зв'язки. Внутрішні контакти: категорія впливу. Внутрішні контакти: рецепція – комунікація – традиція.
7. Принципи дослідження міжлітературних зв'язків.
8. Переклад як форма міжлітературних взаємин. Переклад і його різновиди. Критерії точності і творчого самовираження інтерпретатора. Проблеми тлумачення поетичного тексту.

9. Порівняльно-типологічний (зіставний) підхід. Історичні етапи зіставної методики. Паралельне зіставлення – контекстуальний аналіз – типологічне вивчення.
10. Відношення між генеалогією і типологією. Структуральні засади типології.
11. Порівняльна поетика. Синхроністична типологія Д.Дюришина. Діахронічні аспекти типології.
12. Тематичний рівень компаративістики. Проблеми тематичної історіографії та класифікації. Архетипна/ міфологічна критика. Між типологією і феноменологією.
13. Традиційні сюжети та образи. Мотив – сюжет. Риторичність образного мовлення.
14. Наратологічні аспекти тематології. Явище екстраполяції в тематології.
15. Компаративна генетика. Розвиток жанрової системи. Історичні трансформації жанрів. Процеси жанрової диференціації. Жанрова дифузія.
16. Теоретична та історична генетика. Теорія родинної подібності і теорія прототипів.
17. Прагматичний (інтерпретаційний) підхід. Порівняльні аспекти національних жанрових систем.
18. Рівень літературних стилів і напрямів. Моделювання стилю. Типологія стильового напрямку. Циклічні та лінійні концепції стильової еволюції.
19. Проблеми порівняльної типології стилів. Інтерпретація та реінтерпретація стилю.
20. Концепція інтертекстуальності в компаративістиці. Становлення категорії інтертекстуальності. Типи міжтекстової взаємодії.
21. Форми інтертекстуальності. Палімпсестові будова тексту.
22. Історичні форми міжтекстовості. Постмодерний текст як поле інтертекстуальної гри.
23. Міждисциплінарні підходи до літератури та її контекстів. Компаративістика на міждисциплінарному перехресті.
24. Інтермедіальність – література серед інших мистецтв. Мистецтво та інші сфери духовної культури. Культуральні студії. «Глобальне село».
25. Культурологічна проблематика постколоніальних студій. Феномен постколоніального письменства. Канон постколоніальних студій.
26. Розмежування дискурсів. Міленарні міфи і постколоніальна реальність. Історична відносність і культуральна продуктивність понять.
27. Ідентичність особи і літератури.
28. Перформативні аспекти національного письменства.
29. Літературна етноімагологія. Імагологія як мультидисциплінарна спеціалізація літературної компаративістики. Проблема національного характеру і національний образ світу. Національні стереотипи в дискурсивному освітленні.
30. Естетизація екзотичного. Між полюсами «свого» і «чужого». Література прикордоння. Україна в рецепції Заходу і Сходу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест (екзам)	Сума	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			ІНДЗ
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			12

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Рекомендована література

Базова

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: Підручник. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
2. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
3. Літературознавча компаративістика. Навчальний посібник/ ред. Р.Т. Гром'як, упоряд.: Р.Т.Гром'як, І.В.Папуша. – Тернопіль, 2002. – 334 с.
4. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія/ за заг. Ред. Дмитра Наливайка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 487 с.

Допоміжна

5. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / під ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 636 с.
6. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
7. Культурологія. ХХ век: Антологія. – М.: Юрист, 1995. – 703 с.
8. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції. – Тернопіль: редакційний відділ ТНПУ, 2006. – 470 с.
9. Літературна компаративістика. – Вип. II. – К.: ПЦ «Фоліант», 2005. – 364 с.
10. Літературна компаративістика. – Вип. I. – К.: ПЦ «Фоліант», 2005. – 363 с.
11. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс: Монографія, за ред. Романа Гром'яка. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 367 с.
12. Между Эдипом и Озирисом: Становление психоаналитической концепции мифа. – М., 1998.
13. Міжнародні горизонти і компаративістичний дискурс сучасних літературознавчих студій. Монографія/ за ред.. Романа Гром'яка. – Тернопіль: Редакційний відділ ТНПУ, 2005. – 320 с.

Інформаційні ресурси

1. International Comparative Literature Association // <http://www.aic-icla.org/site/>
2. American Comparative Literature Association // <http://www.acla.org/>
3. British Comparative Literature Association // <http://www.bcla.org/index.htm>
4. CLCWeb: Comparative Literature and Culture // <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/>

5. European Network for Comparative Literary Studies// <http://encls.net/>